

Bölgelerarası Gelişmişlik Farklılıklarının Giderilmesinde Köykent Modeli: Ordu-Mesudiye Köykent Projesi Uygulaması

Beşir KOÇ¹

besirkoc@yyu.edu.tr

Aykut GÜL²

aykutgul@cu.edu.tr

¹ Y.Y.Ü. Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, VAN

² Ç.Ü. Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, ADANA

Özet

Köykent Modeli, kırsal yerleşim birimleri oldukça dağınık olan Türkiye’de kırsal alanlara etkin devlet yatırımlarını götürebilmeyi amaçlamıştır. Model, yatırımların etkinliği için, yayıcı değil fakat yığıcı ve yoğunlaştırıcı olmasını önermektedir. Böylece uygun kırsal alanlarda cazibe merkezlerinin kurulmasıyla bu bölgelerin ülkenin diğer kalanıyla bütünleşmesi sağlanacaktır. Köykent modelinin uygulandığı Ordu-Mesudiye-Çavdar köykentinde (9 köy) bütün altyapı hizmetleri (eğitim, sağlık, ulaşım, su, kanalizasyon gibi) tamamlanmıştır. Köykente ayrıca orman ürünlerini işleyen bir tesis kurulmuştur. Köykent alanında nüfusun %50’si burada yaşamaktan memnun, %90’ını ise göç etmeyi düşünmemektedir. Köykent alanında aile başına düşen tarımsal gelir 9.000 YTL iken bu rakam köykent dışı alanda 4.209 YTL olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı gelirden ise, köykent alanında aile başına 2.338 YTL, köykent dışı alanda ise sadece 62 YTL olarak hesaplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Köykent, Kırsal Kalkınma, Cazibe Merkezleri, Kırsal Kalkınma Modeli

Village-Town Model in eliminating interregional development disparities: Implementation of Ordu-Mesudiye Village-Town Project

Abstract

Village-Town model aimed to deliver government investments efficiently to rural areas of Turkey, where those areas are very sparsely distributed. This model proposes that investments should be intensive and concentrated rather than being extensive so that they become efficient. Hence it will be ensured that the regions will be integrated with the remaining parts of the nation through the establishment of attraction centers in the proper locations in rural areas. All infrastructural services (such as education, health, transportation, water and sewerage services) have been completed in Ordu-Mesudiye-Çavdar village town (covering 9 villages) where this model was implemented. Furthermore a facility processing forest products has been established in the village-town. 50% of the population of the village-town area is happy to live in this area, and 90% of the people do not intend to migrate to other locations. While agricultural income per family is 9000 YTL within village-town area, this figure is realized as 4209 YTL out of the area. Non-agricultural income was calculated as 2338 YTL and just 62 YTL per family within and outside of the village-town area respectively.

Keywords: Village-Town, Rural Development, Attraction Centers, Rural Development Model

1. Giriş

Türkiye’de kırsal yerleşim alanları sosyal, kültürel ve coğrafi nedenlerle çok dağınık bir yerleşim deseni oluşturmuştur. 79.000 kırsal yerleşim birimine yatırım ve hizmetlerin götürülmesi ülke kalkınmasında öncelikli sorunlar arasında yerini korumaktadır. Kırsal yerleşim birimlerinin dağınık olması devletin etkin hizmet götürme olanaklarını sınırlamakta ve maliyetleri yükseltmektedir. Bu durum kırsal alanların ülkenin gelişmiş kesimiyle bütünleşmesini engellemekte veya geciktirmektedir.

Bundan dolayı, kır ve kent arasındaki bu açığı kapatmak için, kıt kaynaklarla maliyet fayda temelinde yatırım yapma ve hizmet götürme zorunluluğu bulunmaktadır. Kırsal yerleşim alanlarına götürülecek hizmetlerin etkinliğini yitirmemesi ve daha çok nüfusun yararlanmasını sağlamak için, yatırımların yayıcı değil yığıcı ve yoğunlaştırıcı olması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin yolu, bölgelerarası gelişmişlik farklarının şiddeti ortaya konarak elde edilen bulgular doğrultusunda uygun bölgelerde cazibe

merkezlerinin kurulmasıyla olanaklı olabilir. Sözgelimi, Almanya'nın Ruhr bölgesi, İtalya'nın Bare Tarente endüstriyel cazibe merkezleri gibi dünyada yapılmış uygulamalar örnek verilebilir.

2. Materyal ve Metot

Araştırmanın ana materyalini yapımı tamamlanmış Ordu Mesudiye Köykent alanı (Şekil, 1) ile köykente komşu bir köyde, tarımsal işletmelerden ve aile başkanlarından anket yoluyla elde edilmiş veriler (birincil veriler) oluşturmaktadır. Uygulanan anket formu sonucunda tarımsal işletmelerin ekonomik durumu ile ele alınan ailelerin sosyal yapısı ortaya konulmuştur. Bunun yanı sıra, konu ile ilgili makale çalışmalarından yararlanılmıştır.

Anket yapılan köylerde, muhtarlıktan köydeki tarımsal işletme sayıları ve büyüklükleri ile ilgili tek tek bilgiler alınmıştır. Böylece çalışmanın örnekleme çerçevesi oluşturulmuştur. Anket yapılacak işletme sayısının belirlenmesinde *Basit Tesadüfi Örnekleme Yöntemi'nden* yararlanılmıştır. Seçilen geçici örneğe ait veriler kullanılarak aşağıdaki eşitliğe göre örnek hacmi belirlenmiştir (Erkan, 1997).

$$n = \frac{N(Z.S)^2}{N.d^2 + (Z.S)^2}$$

Formülde; n örnek hacmini, N anakitle hacmini, Z güver aralığı değerini (1,64), S geçici örneğe ait standart sapma, d hata payını göstermektedir.

Çalışmada %90 güven aralığında (Z dağılım tablosunda denk gelen 1,64) ve %10 hata payı ile çalışılmıştır. Köykent Projesi kapsamındaki tarımsal işletmeler için n= 30, köykent dışı alanlar için ise n=10 adet örnek işletme hacmine ulaşılmıştır.

Swot (*Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats*) Analizi genel anlamda Köykent Projesinin dayandığı ilkelerden ve yapılan uygulamalardan yararlanarak, bu Projenin güçlü, zayıf yanlarıyla, sağladığı fırsatlar ve bunları tehdit eden durumlar ortaya konulmuştur.

3. Kırsal Kalkınmada Bir Model Olarak Köykentler

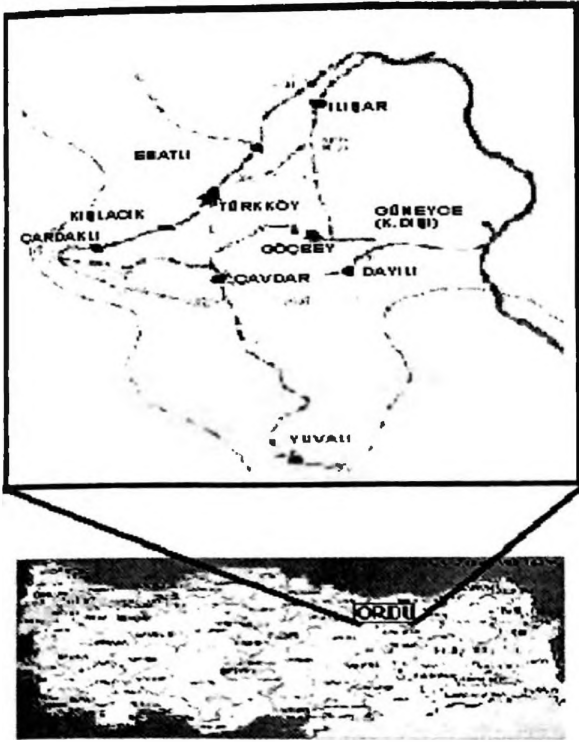
Türkiye'de köykent projesi, köylüleri yerinden ayırmaksızın ortak sorunların çözümünde köylerin güçlerinin birleştirilerek halkın ve gönüllülük ilkesinin sağlanmasıyla, hizmetlerin devlet kuruluşlanca yerel yönetimlerin de katılımıyla üç aşamalı olarak uygulanmıştır (Anonymous, 2002; Koç ve Gül, 2002):

- ✓ **İlk aşamada**, temel altyapı hizmetleri (köy yolları, içme suyu, kanalizasyon, sulama tesisleri, sosyal tesisler vb.) tamamlanmakta,
- ✓ **İkinci aşama**, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gerçekleştirilmekte,
- ✓ **Üçüncü aşama**, ekonomik ve kırsal kalkınmaya yönelik hizmetler yerine getirilmektedir.

4. Araştırma Bulguları

4.1. Köykentin Geçmişi, Amacı ve Kapsamı

Ankara ve İstanbul'da yaşayan ilçe kökenlilerden oluşan; bürokrat, işadamı, sanayici ve diğer meslek grupları ile demekler ve vakıflardan oluşan Mesudiye İlçe Kurultayı, her yıl geleneksel olarak toplanmaktadır. Kurultay ile birlikte yöre halkının kalkınma sürecine katılımı sağlanmaktadır. 10. Mesudiye İlçe Kurultayında alınan kararlar ve bununla birlikte yapılan faaliyetlerle, Ecevit hükümeti ikna edilerek 2000 yılında köykent projeleri için seçilen dört pilot bölge arasında Mesudiye İlçesinin de yer alması sağlanmıştır. Bu amaçla proje, Mesudiye Kaymakamlığı, Türkiye Kalkınma Vakfı'nın çeşitli sektör uzmanları, üniversitelerin öğretim üyeleri, bakanlıkları il ve ilçe teşkilatları, yerel yönetimler ve gönüllü kuruluşlarca hazırlanmış olup, 28.06.2000 tarihinde Ecevit hükümetinin onayına sunulmuştur. 2 Eylül 2000 tarihinde ise Mesudiye Çavdar Köykent projesine başlanılmıştır.

Şekil: Proje Kapsamındaki Köyler

Kaynak: Proje Kapsamındaki Köyler, Ordu KHİM, 2002b

Çavdar merkezli köyent projesi, Çavdar, Esatlı, İliyar, Türkköyü, Çardaklı, Kışlacık, Yuvalı, Dayılır ve Göçbeyi köylerinden oluşmakta ve ilçe merkezinin güneybatısında yer almaktadır. Bu köylerin aynı havzada yer alması, seçilen bu köylerin toplu yerleşim kültürüne sahip olması, bağlı köyler arasında sosyal gerilimlerin bulunmaması, çavdar merkezli köyentin oluşumunda göz önünde tutulan kriterler olmuştur. Proje büyük oranda tamamlanmıştır (Anonim, 2002a; Başa, 2002). Projenin amacı Ordu İlinin ilçeleri arasında ekonomik gelişmişlik açısından sekizinci sırada bulunan Mesudiye İlçesini halkın gönüllü çabalarıyla devletin çabalarını birleştirmek, bunun sonucunda öncelikle altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesiyle ekonomik ve sosyal yönden kalkındırılarak, ilin diğer kalanı bütünleşmesini sağlamaktır.

4.2. Köyent Projesiyle Meydana Gelen Gelişmeler

4.2.1. Nüfus ve Eğitim Durumu

✓ TÜİK'in son nüfus sayımı sonuçlarına göre köyenti oluşturan köylerin toplam nüfusu 2.200 kişidir.

✓ Hane halkı başına düşen nüfus miktarı köyent ve köyent dışı alanında 4,20 kişi olup, Türkiye ortalamasının altındadır. Nüfusun %46,67'si 15-49 yaş grubundandır. 50+ yaş grubunda ise nüfus %37,14 gibi yüksek bir oranda olduğu görülmüştür.

✓ Köyente bağlı ve merkez köye çok yakın olan Türkköy'ünde ilköğretim okulu bulunmaktadır. Diğer köylerden taşınmalı sistemle öğrenci gelmektedir. Okulda internet bağlantısı ve donanımlı bir bilgisayar laboratuvarı bulunmaktadır.

✓ Bunun yanı sıra Çavdar merkez köyde bir adet kültür ve sanat merkezi binası yapılmıştır. Ayrıca köyente bağlı diğer köylerin kütüphane imkanlarından yararlanmaları için gezici kütüphane aracı bulunmaktadır.

✓ Ayrıca köyente futbol sahası, basketbol sahası ve çocuk parkları ve herkesin dinlenebileceği mesire yerleri açılmıştır.

✓ Okul çağından olan 7-14 yaş grubundaki nüfusun hane halkı başına düşen nüfus miktarı köyent alanında 0,43, köyent dışı alanda ise 0,50 kişi olarak gerçekleşmiştir. Köyent alanında 7-14 yaş grubundaki nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %10,24 gibi oldukça düşük oranda gerçekleşmiştir.

✓ İncelenen ailelerde bir eğitim kurumundan mezun olan nüfusun %47,94'ü ilkokul, %1,55'i ortaokul, %3,35'i lise mezunu olup üniversite mezunlarına rastlanmamıştır.

4.2.2. Tarımsal ve Ekonomik Yapı

✓ Köyentin ekonomik yapısı tarıma dayanmaktadır. Hayvancılık, ormancılık, bitkisel üretim (buğday) ve arıcılık başlıca faaliyet kollarıdır. Yörede zengin mera ve yaylaların bulunması gelecekte hayvancılığın geliştirilebileceği izlenimi vermektedir. Toplam arazi varlığının büyük bir kısmını (tahmini olarak %75) orman arazisi ile çayır-meralar oluşturmaktadır. Geriye kalan araziye de tarla ve bahçe arazileri oluşturmaktadır. Bu

alanlarda başta buğday olmak üzere, arpa, fiğ, fasulye, patates, lahana ve mısır üretimi yapılmaktadır.

✓ Bütün köykent alanında 360 dekar sulu, 6.740 dekar kuru olmak üzere toplam 7.110 dekar arazi bulunmaktadır. Toplam arazilerin ancak %5,06'sı sulanabilmektedir.

✓ Köykent projesi çerçevesinde yapılan ORKÖY Genel Müdürlüğüne bağlı orman ürünleri işleyen entegre tesisler bulunmaktadır. Tesislerde 8-9 kişi çalışmaktadı.

✓ Köykent alanında kültür balıklarının üretildiği bir adet tesis bulunmaktadır. Bunun yanı sıra bir adet fırın ve 9 adet bakkal da faaliyetlerini sürdürmektedir.

4.2.3. Aile İşgücü ve Kullanım Durumu

✓ İncelenen işletmelerde Erkek İş Birimi (EİB) cinsinden potansiyel aile işgücünün %25,41'i atıl durumdadır. Bu oran köykent dışı alanda %25,00 olarak gerçekleşmiştir.

✓ Köykent alanında tarım dışı kullanılan aile işgücünün %57,78'i memur, %28,89'u inşaat işçisi, %6,67'si esnaf ve %6,67'si ise şofördür.

4.2.4. Arazi Kullanımı ve Tasarruf Durumu

✓ İşletme başına düşen arazi miktarı 61,61 dekadır. Ancak işlenen arazi miktarı 52,09 da olarak bulunmuştur. Ortalama parsel sayısı 5,73, parsel genişliği ise 18,62 dekar olarak bulunmuştur. İşletmecilerin %36,70'i mülk arazilerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. İşletmecilerin %56,25'i kendilerine 100+ büyüklüğe sahip bir arazinin yeterli olacağını ifade etmişlerdir. Köykent dışı alanda ise işletme başına düşen arazi miktarı 105,40 dekar, parsel sayısı 12,30 ve parsel genişliği 9,53 dekar olarak bulunmuştur.

✓ Köykent alanında arazi tasarruf durumuna bakıldığında, arazilerin %86,62'si mülk, %4,54'ü kira ve %8,83'ü ise ortak olarak işletilmektedir. Köykent dışı alanda ise, arazilerin %63,28'i mülk, %18,98'i kira ve %17,74'ü ortak işletilmektedir. Köykent dışı alanda kira ve ortak olarak işletilen arazilerin oranı köykent alanına göre oldukça yüksektir.

✓ Köykent alanında işlenen arazilerin %65,92'si tarla bitkileri, %27,69'u yem bitkileri ve %6,39'u meyve-sebze için kullanılmıştır. Köykent dışı alanda ise arazilerin %78,47'si tarla bitkileri, %17,44'ü yem bitkileri ve %4,10'nu ise meyve-sebzeye ayrılmıştır. Köykent dışı alanda tarla bitkilerine ayrılan arazi oranı köykent alanında ayrılan orandan daha yüksek gerçekleşmiştir.

4.2.5. Arazilerin Sulama Durumu

✓ Köykent alanında toplam arazinin ancak %2,16'sı sulanabilmektedir. Köykent dışı alanda ise sulanabilen arazi oranı oldukça düşük çıkmıştır (%1,42). İşletmecilerin %35,94'ü tarımsal faaliyetlerle ilgili sorunların başında sulama suyunun yetersizliğine dikkat çekmişlerdir. Tarımsal faaliyetlerde sulama suyu eksikliği köykent dışı alanda daha belirgindir (%40,91).

✓ Köykent alanında 2001-2002 dönemi itibarıyla köylerde sulama suyu tesis projelerinde fiziki gerçekleşme oranları %35-79 arasında değişmektedir. Yeşilçit-Yazı Mah. Sulama tesisi dışında hiçbir köyde sulama tesisi henüz bitirilmemiştir.

4.2.6. Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Değerlendirme Durumu

✓ Köykent alanında incelenen işletmelerde üretilen tarla bitkilerinin %69,37'si öz tüketime ayrılmaktadır. Meyve ve sebzelerin %93,91'i ise pazar için üretilmektedir. Üretilen yem bitkilerinin %88,53'ü hayvancılık faaliyet kolunda tüketilmektedir.

✓ Köykent alanında üretilen süt genelde yoğurt ve peynire işlenmektedir. Üretilen sütün %8,05'i, yoğurdun %53,51'i evde tüketilmektedir. Üretilen peynirin %67,52'si ise pazarlanmaktadır. Köykent dışı alanda üretilen sütün %17,24'ü, yoğurt ve peynirin tamamı evde tüketilmektedir.

4.2.7. İşletmelerin Sahip Olduğu Hayvan Varlığı

✓ Köykent alanında işletme başına ortalama olarak 2,93 adet inek, 8,33 adet baş koyun, 5,80 adet kuzu düşmüştür. İşletmelerde hayvan varlığının %41,10'nunu koyun, %28,61'i kuzu ve %14,45'i

inek oluşturmaktadır. Süt sığırlarının %64,85'ini kültür ineği oluşturmuştur. Köykent dışı alanda ise, hayvan varlığının %41,67'sini süt sığırlarından oluşmuştur.

4.2.8. İşletme Başına Düşen Traktör Adedi

✓ Köykent alanında işletme başına düşen ortalama traktör adedi 0,30 adet olarak bulunmuştur. Traktör varlığı toplam araç gereç varlığının %26,79'unu oluşturmaktadır. Köykent dışı alanda ise işletme başına düşen traktör adedi 0,40 adet olup, toplam makine varlığının %25,00'ini meydana getirmektedir.

4.2.9. İşletmelerde Tarımsal ve Tarım Dışı Gelir İle Rantabilite

✓ İncelenen işletmelerde, köykent alanında işletme başına 9000 YTL, köykent dışı alanda ise 4.209 YTL tarımsal gelir elde edilmiştir. Buna göre köykent alanında kişi başına düşen tarımsal gelir 2.899 YTL, köykent dışı alanda ise 1.060 YTL olarak gerçekleşmiştir.

✓ İncelenen işletmelerde işletme başına ortalama olarak 2.338 YTL tarım dışı gelir elde edilmiştir. Köykent dışı alanda ise bu miktar sadece 62 YTL olarak hesaplanmıştır.

✓ Köykent alanında rantabilite faktörü %15,83, mali rantabilite %1,15 ve ekonomik rantabilite %59,49 bulunmuştur. Köykent dışı alanda ise rantabilite faktörü ile ekonomik rantabilite negatif olarak çıkarken, mali rantabiliteye göre işletmeler kar elde etmemiştir.

4.2.10. Kooperatifleşme Durumu

✓ Köykent projesi çerçevesinde yapılan ÖRKÖY Genel Müdürlüğüne bağlı orman ürünleri işleyen entegre tesisler bulunmaktadır. Bu tesis masa ve sandalye üretmeye dönük bir işletmedir. Köykent kapsamındaki köylüler köy kalkınma kooperatifi kapsamında işlettilen bu tesislere ortak durumundadırlar. Üretilen ürünlerin pazarlanamaması nedeniyle tesis, binlerce YTL borç bırakarak kapanmıştır.

4.2.11. Sağlık Hizmetleri Durumu

✓ Köykent merkez köyünde bir adet sağlık evi, bir doktor, bir hemşire, bir ebe ve tam donanımlı bir adet ambulans bulunmaktadır. Ayrıca sağlık personelinin kalabileceği 4 adet lojman bulunmaktadır.

4.2.12. Su ve Elektrifikasyon Durumu

✓ 2001-2002 döneminde köykent kapsamındaki köylerin içme suyu şebekeleri tamamlanmıştır. Ayrıca bütün köylerde elektrik ve telefon hatları bulunmaktadır. Bunun yanında ilköğretim okulu ile kültür sanat evinde internet bağlantısı bulunmaktadır.

5. İşletme Yöneticilerinin Tarım İşletmeciliğine İlişkin Tutum ve Davranışları

5.1. Tarımsal Faaliyetlerle İlgili Önemli Sorunlar

Köykent alanında işletme yöneticilerince tarımsal faaliyetlerle ilgili önemli sayılan sorunların başında bitkisel üretimde sulama suyu eksikliği (%35,94) ile akaryakıt, gübre, ilacın pahalı olması ve tarımsal hastalık, zararlılarla mücadele (%39,06) gelmektedir. Bu sorunlar köykent dışı alanda daha belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Tarımsal faaliyetlerde sulama suyu eksikliğini sorun olarak belirtenlerin oranı %40,91 olarak bulunmuştur.

5.2. Mülk Araziye Sahip Olma ve Yeterlilik Durumu

Köykent alanında, işletmecilerin %93,33'ü babadan miras yoluyla mülk arazi edinmişlerdir. Köykent dışı alanda ise işletmecilerin tamamı miras yoluyla mülk arazi sahibi olmuşlardır.

Köykent alanında işletmecilerin %6,70'i sahip oldukları mülk araziye yeterli, %36,70'i ise yetersiz bulunmaktadır. İşletmecilerin %20'si ise mülk arazilerinin çok yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Köykent dışı alanda ise işletmecilerin %30'u mülk arazilerini yetersiz, %10'nu ise çok yetersiz bulmaktadır.

5.3. İşletmelerde Gübre ve İlaç Kullanımı

Köykent alanında işletmecilerin %83,30'u gübre kullanırken bu oran köykent dışı alanda %90,00'dir. Köykent alanında suni gübre kullanan işletmelerin oranı %79,17 iken köykent dışı alanda bu oran daha düşük bulunmuştur (%56,25).

Köykent alanında tarımsal ilaçlama yapan işletmelerin oranı (%3,30) köykent dışı alana (%20,00) göre oldukça düşük çıkmıştır.

5.4. İşletmecilerin Mesleki Eğitim Durumu

Köykent alanında işletmecilerin %63,30'u ve köykent dışı alanda ise %50,00'si mesleki eğitim kurslarıyla ilgilenmemişlerdir. Bir mesleki eğitim kursuna katılanların oranı köykent alanında %6,70 olarak gerçekleşirken bu oran köykent dışı alanda %20,00'dir. Herhangi bir mesleki eğitim kursuna katılan işletmecilerin tamamı da tarım il veya ilçe müdürlükleri tarafından düzenlenen kurslara katılmışlardır.

5.5. İşletmecilerin Tarımsal Kredi ve Doğrudan Gelir Desteğini Kullanım Durumları

Köykent alanında tarımsal kredilerden yararlanan işletmecilerin oranı %26,70 olarak bulunurken, köykent dışı alanda tarımsal kredi kullanan işletmeci oranı %20,00 olarak hesaplanmıştır. Köykent alanında tarımsal kredi kullanmayan işletmecilerin %80,00'ni, köykent dışı alanında ise %50,00'si faiz oranlarını yüksek bulmuşlardır.

Köykent alanında işletmecilerin %90,00'nü ve köykent dışı alanda ise %80,00'i doğrudan gelir desteğini almışlardır. DGD'nin yetersiz olduğunu belirten işletmecilerin oranı köykent alanında %80,80, köykent dışı alanda ise %100,00 bulunmuştur.

5.6. Tarımsal Amaçlı Kooperatif Üyelikleri ve Kooperatifleşmeye Olan Bakış

Köykent alanında tarımsal amaçlı bir kooperatife üye olan işletmecilerin oranı %43,30 bulunurken bu oran köykent dışı alanda sadece %10,00 olarak hesaplanmıştır. Köykent alanında

kooperatif üyelerinin %92,31'i tarımsal amaçlı köy kalkınma kooperatifine, köykent dışı alanda ise üyelerin tamamı tarım kredi kooperatifine üye oldukları belirlenmiştir. Köykent alanında işletmecilerin köy kalkınma kooperatifine olan bakış açıları olumsuz olduğu söylenebilir. Üyelerin kooperatif hizmetlerinden memnuniyetsizlik oranı %92,30 gibi oldukça yüksek oranda gerçekleşmiştir. Kooperatif hizmetlerinden memnun olmayan işletmecilerin ileri sürdükleri nedenler arasında kooperatifin iflas edip kapanması en başta gelenidir.

5.7. İşletmecilerin Göç Eğilimleri

Köykent alanında işletmecilerin %66,70'i köyde yaşamaktan memnun iken, bu oran köykent dışı alanda %90,00 olarak bulunmuştur. Köykent alanında işletmecilerin %10,00'ünü köylerinden göç etme eğiliminde olup, köykent dışı alanda ise böyle bir eğilime rastlanmamıştır. Köykent alanında göç eğiliminde olan işletmecilerin ileri sürdükleri nedenler arasında gelir düşüklüğü (%75) ve çocuk eğitimi (%25) olarak sıralanabilir. Göç etmek istemeyenlerin ileri sürdükleri nedenler arasında ise, yaşlılık (%46,67), köyün cazibesi (%30), göç etme olanağına sahip olmama (%16,67) ve kent iticiliği (%6,67) gibi faktörler ileri sürülmüştür. Köykent dışı alanda da göç eğilimi düşüklüğünün nedenleri arasında, yaşlılık, köyün cazibesi ve göç olanağından yoksun olma olarak sıralanabilir.

6. Köykent Projesiyle Toplum Kalkınmasında Meydana Gelen Gelişmeler

6.1. Köykent Projesinin Amacı ve Başarısı

Köykent alanında işletmecilerin %44,12'si projenin amacının göçü önlemek ve köye dönüşü sağlamak olarak belirtirken, köykent dışı alanda işletmecilerin %45,45'i ise kentte olanı köye getirmek olarak açıklamışlardır. İşletmecilerin yansı uygulanan köykent projesini kısmen başarılı bulurken ancak %40,00'i başarılı bulmuştur. Köykent dışı alanda ise işletmecilerin %40,00'i kısmen başarılı ve %30,00'u ise başarılı bir proje olarak ifade etmişlerdir. Köykent alanında projeyi kısmen başarılı bulan işletmecilerin %37,50'si ve köykent dışı alanda ise %40,00'ü projenin tam olarak tamamlanamamasından şikâyetçi olmuşlardır.

Köykent alanında projeyi başarılı bulan işletmecilerin %71,43'ü projenin başarısını alt ve üst yapı yatırımlarının tamamlanmasına bağlarken, köykent dışı işletmecileri ise başarıyı köykent alanında köy kalkınma kooperatifinin kurulmasıyla ilişkilendirmişlerdir.

Köykent alanında projeyi başarısız bulan işletmeciye rastlanmamıştır. Ancak köykent dışı alanda projeyi başarısız bulan az sayıdaki işletmecinin tamamı (%20,00), projeye belirli bir sosyal ve ekonomik sonucun alınmadığını belirtmişlerdir.

6.2. Köykent Projesinin Çiftçilerin Göç Eğilimleri Üzerine Etkisi

Köykent Projesinin işletmecilerin %86,70'i gibi oldukça yüksek bir orana sahip kesimi üzerinde şimdiye kadar ki göç eğilimleri üzerinde etkili olmadığı ancak %3,30'unu etkileyerek göç etmeme eğilimlerini güçlendirdiği söylenebilir. İşletmecilerin %63,30'u projeye birlikte göçlerin azalmadığını, %33,30'u ise göçlerin azaldığını belirtmişlerdir.

6.3. Köykent Projesinin Köylere Getirdiği Yenilikler

İşletmecilere göre proje ile köykent alanında meydana gelen yenilikler; yolların yapımı (%36,84), sağlık ocağının açılması (%18,42), köy konaklarının yapılması (%11,84), ilköğretim okulunun açılması (%6,58), içme suyu şebekesinin yapılması (%5,26), kasap dükkânlarının açılması (%5,26), kütüphanenin açılması (%3,95), spor tesislerinin açılması (%3,95) ve geriye kalanlar ise çocuk parklarının yapılması, marketlerin açılması, telefonların bağlanması, elektriklerin bağlanması olarak sıralanabilir.

Köykent projesi ile bir yeniliğin gelmediği konusunda olumsuz görüş belirten işletmecilere rastlanmamıştır.

6.4. Köykent Projesiyle Köyün Altyapı Sorunlarının Çözümü

İşletmecilerin %57,34'ü köykent alanında temel alt yapının tamamlandığını ve bu konuda sorun bulunmadığını belirtmekle birlikte, işletmecilerin %37,32'si başta eğitim olmak üzere; sağlık, kanalizasyon, içme suyu ve ulaşım

konularında kısmen de olsa sorunların devam ettiğini ifade etmektedirler. Temel alt yapı sorunlarının hiç çözülmediğini belirten işletmeciler ise oldukça küçük bir orana sahiptirler (%7,34).

Köykent alanında yapılan araştırma, inceleme ve gözlemlere göre ilçe merkezinde bile bulunmayan temel altyapı hizmetleri götürülmüştür. Temel alt yapı hizmetlerinin kısmen çözülmediğini belirten işletmecilerin ileri sürdükleri nedenler arasında, sağlık ocağının niye ilköğretim okulunun yanında yapılmadığı, sağlık ocağından yararlanamadıklarını çünkü ters yönde yapıldığını, kanalizasyon ve içme suyu şebekesinin köykent projesi kapsamındaki bütün köylerde eşit düzeyde yapılmadığı gibi faktörler sıralanabilir.

6.5. Köykent Projesi İle Tarımsal Faaliyetlerde Meydana Gelen Yenilikler

Köykent projesi ile birlikte tarımsal faaliyetlerde meydana gelen yenilikler konusunda işletmecilerin %65,63'ünün bir düşüncesi bulunmamaktadır. Geriye kalan işletmecilerin %18,75'i hayvancılıkta ırk ıslahının sağlandığını ifade etmişlerdir.

Bu durumda işletmeciler birinci derecede ırk ıslahının sağlanması, ikinci derecede sütün daha iyi şartlarda pazarlanabilmesi, üçüncü derecede kimyevi gübrenin kullanılmaya başlanması, yeni yem bitkilerinin köylülere tanıtılması ve toprak analizlerinin yapılarak kimlik verilmesi gibi yenilikleri gözlemlemişlerdir.

6.6. Köykent Projesi İle Tarım ve Tarım Dışı Gelirlerde Meydana Gelen Değişimler

Köykent projesi uygulandıktan sonra geçen süre içinde tarımsal gelirlerinde değişiklik yaşanmadığını belirten işletmecilerin oranı %56,70 olarak hesaplanmıştır. İşletmecilerin %20,00'si tarımsal gelirlerinin, %10,00'nu tarım dışı gelirlerinin eskiye göre arttığını belirtmişlerdir. Geriye kalan işletmeciler ise (%13,30) tarımsal gelirlerinin azaldığını ifade etmişlerdir.

6.7. Köykent Projesinin Sosyal ve Ekonomik İlişkilere Olan Katkısı

Proje kapsamında, köyler arasında ulaşımın iyileştirilmesi ile birlikte sosyal, eğitim ve ticari ilişkilere olan etkisi incelenmiştir. Buna göre, işletmecilerin %76,70'i projeye birlikte sosyal, eğitim ve ticari faaliyetlerin arttığını, %20,00'si ise söz konusu alanlarda iyileşmeler sağlandığını belirtmişlerdir.

6.8. Köykent Projesine Katılım

Yöre halkının projeye katılımı projeyi sahiplenmesi, projenin başanya ve hedeflerine ulaşmada kolaylıklar sağlar. Köykent kapsamında proje çalışmalarına katılıp destek veren işletmecilerin oranı 36,70'tir. Geriye kalan işletmeciler (%63,30) ise proje çalışmalarına katkıda bulunmamışlardır. Bu durum proje fizibilite aşamasında halkla iyi iletişim sağlanamadığı, projenin iyi anlatılmadığı söylenebilir.

7. SWOT Analizi

Swot (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) analizi, bir programın eksiklerini, görelî durumunu ve gelişimini ortaya çıkarmak için, program veya proje yürütücüsü tarafından kullanılan yaygın bir araçtır. Swot analizinde projenin güçlü yanları öncelikli olarak incelenmiştir. "Projede aksayan nedir?" sorusuna cevap aranmış ve projenin temel noktalarındaki aksaklıklar yorumlanmış ve sıralanmıştır. Böylece projenin zayıf yanları ortaya konulmuştur. Köykent projesinin gelecekte ne gibi fırsatlar sağlayacağı konusunda ise; projenin zayıf yanlarının güçlendirilmesi veya güçlü yanlarının artırılmasıyla ortaya çıkacak yeni inisiyatifler eklenmiştir. Projenin ne gibi negatif yanları olabileceği çok yönlü olarak hem mikro hem de makro düzeyde incelenmiştir. Bu durum gelecekteki fırsatların gerçekleştirilmesinde veya tanımlanan güçlü yanların devamının çeşitli faktörlerce engelenmesi gibi ortaya çıkacak kısıtlar incelenmiştir. Köykent Projesi kırsal alanda bir model olarak, teorik yapısı ve uygulama sonuçlarına göre değerlendirilmiştir. Buna göre;

➤ Köykent Projesinin Güçlü Yanları (Strengths)

✓ Projeye kıt kaynakların kırsal alanlara yayıcı değil, belli bazı kırsal bölgelere yığıcı bir yöntem izlenmektedir.

✓ Proje, eğitim faaliyetlerine önem vermiş ve eğitim altyapısını iyileştirmiştir.

✓ Proje ile personel, bina, ambulans ve diğer araç gereçler yönünden sağlık altyapısı iyileştirilmiştir.

✓ Proje kapsamındaki köylerde ulaşım sorunu çözülmüş olup, yollar asfalt veya stabilize olarak yapılmıştır.

✓ Proje kapsamındaki köylerde içmesuyu tesisleri çoğunlukla yapılmıştır.

✓ Çocuk parkları, spor alanları, kütüphane vb. altyapılar hizmete sokulmuştur.

✓ Yukarıda sıralananlarla model, kırsal alanları yaşanabilir hale getirmeyi amaçlayarak, göç almayı değil, göçü durdurmayı hedeflemiştir.

✓ Model, sermaye göçünü önleyerek, kırsal alanları kalkındırmayı hedeflemiştir.

✓ Proje, kırsal alanlarla kentsel alanlar arasındaki dengesizliği gidermeyi ilke edinmiştir.

➤ Köykent Projesinin Sağlayabileceği Fırsatlar (Opportunities)

✓ Proje, daha geniş çaplı uygulanabilecek bölgesel kalkınma çabalarına altyapı hazırlayabilir.

✓ AB'den müzakere tarihi alınmasıyla, kırsal kalkınmaya milyarlarca EURO kaynak ayıran AB fonlarından bu projeye gönüllü sivil kurumlarından olan TEMA Vakfı ve Türkiye Kalkınma Vakfı vb. gerekli desteği görebilir. Dünya Bankası da bu projeyi destekleyebileceğini belirtmiştir. AB kırsal kalkınma fonlarından bu tür bir projenin desteklenme olasılığı yüksektir.

✓ AB'nin bu projeyi gönüllü sivil kuruluşlarının uygulaması halinde destek vereceğini belirtmesi, Türkiye'de bu tür gönüllü hareketlerin oluşumuna katkıda bulunabilecektir.

✓ Proje kapsamındaki yöreler yatırımlardan dolayı sermaye transferi almaktadır ancak ekonomik dengeleri bozucu bir sermaye transferi değildir. Aksine, gelecekte büyük yerleşim birimlerini ekonomik ve sosyal açıdan rahatlatılabilecek ve büyük şehirlere göç olması

durumunda burada oluşacak yüksek maliyetlerden kurtarabilir.

✓ Model, kırsal kalkınmayı öngördüğünden kırsal alanlarda cazibe merkezleri oluşturabilir.

✓ Projenin uygulama alanındaki yörelerde aktif elemanların göçünü önleyebilir. Bu elemanlara kendi yörelerini geliştirme olanağı ve heyecanını verebilir. Böylece kırsal alanlar kalkınabilme potansiyellerini koruyabilirler.

✓ Model, sermaye göçünü önlemeyi hedeflediğinden, kırsal alanları *durağan* olmaktan çıkartıp *gelisen ve hareket* eden bir işleve sahip kılabilir.

✓ Proje kapsamındaki köyler, çevrelerindeki durgun köyler üzerinde bir yayılma hızı gibi bir çok pozitif etkide bulunabilir. Çünkü gelişen alan, durgun alandan yapacağı alışlar sonucunda, bu bölgelerde ekonomik canlılık başlatabilir.

✓ Bir yerde başlayan kalkınma faaliyeti, kümülatif olarak dengesizliği azaltıcı yönde etki edecektir.

✓ Proje kırsal alanlarda gelişmeyi sağlayıcı etkilerden çok, gelişmeyi durdurucu etkileri etkisiz hale getirebilir.

✓ Proje gelişmenin yerel düzeyde hedeflenmesini gerektirdiğinden, politika belirleyicilerini, bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltıcı politikalar konusunda, ulusal programlar yerine, bölgesel kırsal kalkınma planlarını gündeme getirebilir.

✓ Projenin tasarım ve uygulama aşamasında gönüllü sivil kuruluşlarından Mesudiye Kurultayı üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla yapılan faaliyet ve tesislerin sürdürülebilirliği bir miktar şüpheli olmaktan çıkmıştır.

➤ Projenin (Negatif Olarak) Zayıf Yanları (Weaknesses)

✓ Projenin bir Network ağı yoktur. Araştırmacılar gerçekleştirilen kalkınma faaliyetlerine güçlüklerle ulaşabilmektedirler. Ancak Mesudiye ilçesinin resmi web sitesinde projeden azda olsa söz edilmektedir. Ancak, yaşanan deneyimlere ulaşmak mümkün olmamıştır.

✓ Proje uygulamaları, üzerinde düşünülmüş ve uzmanlarınca tartışılmış izlenimi vermemektedir.

Tamamen dönemin siyasi iktidarının bir tasarrufu olduğu söylenebilir. Çünkü nüfus yoğunluğunun düşük olduğu bir alanda önemli bir bütçeyle bu proje gerçekleştirilmiştir.

✓ Proje kapsamındaki köylülere "Köykentlilik" gibi aidiyet belirten bir duygu yerleştirilmeye çalışılmamıştır. Projeye normal bayındırlık hizmetlerinin yerine getirilmesi gibi bakılmıştır. Bu durum projenin kırsal kalkınmaya olan katkısını sınırlamaktadır.

✓ Proje tam olarak göçü önleyememiştir. Proje gönüllü sivil kuruluşlarının desteğinden yoksun olduğu için iktidar değişikliğinde projeye sahip çıkan olmamıştır.

✓ Proje kanalizasyon ve içme suyu hizmetlerini proje kapsamındaki köylerde eşit derecede gerçekleştirememiştir.

➤ Projenin Gelecekte Negatif Olarak Tehditleri (Threats)

✓ Nüfusun %35'nin kırsal alanda yaşadığı, faal nüfusun ise %45'inin tarım sektöründe istihdam edildiği, 79 bin kırsal yerleşim biriminin sorunlarını kısa vadede veya orta vadede çözüme kavuşturmak Türkiye şartlarında mümkün görünmemektedir. Mümkün olsa bile böyle bir çözüm sermaye birikimini yavaşlatarak kalkınma hızını düşürebilir.

✓ Ayrıca köykent uygulamasında tarımsal üretimin geliştirilmesi ile tarıma dayalı sanayi birlikte dengeli şekilde geliştirmekte yarar bulunmaktadır. Aksi takdirde tarımsal yapıyı sürdürme gibi sakıncaların çıkması olasıdır.

✓ Köykentlerle oluşturulmak istenen kırsal kalkınma modelinde, kırsal alanların hiçbir zaman sanayileşmemesi ve tarımsal bünyelerini sürdürmeleri endişesi vardır. Çünkü küreselleşen dünyada ve serbest rekabet ortamında, gelişmiş ülkelerin varlığı, sanayileşmekte olan ülkelerin emekleyen küçük sanayi faaliyetlerinin yeşermesine olanak vermemektedir.

✓ Köykentlerle önerilen tarıma dayalı sanayilerin, büyük ölçüde tarımsal ürünleri hammadde olarak kullanan sanayiler olması ve tarımsal üretimin mevsimlik dalgalanmalar nedeniyle istikrarsızlığı, bu sanayilerin bazı

dönemlerde atıl kapasite ile çalışmalarına yol açacak ve milli ekonomiyeye olan katkı sınırlı kalacaktır

✓ Mevcut köykentlerde kurulan tesislerin bir kısmının tam kapasite çalıştırılmaması veya tamamen kapatılmak zorunda bırakılması, kaynak israfına neden olmakta, yöre halkının geleceğe güvenle bakmasına engel olmaktadır. Bu durum kırsal kalkınma modellerinin inandırıcılığını sorgulayacaktır.

✓ Projenin gelecekte iktidar değişikliklerinden doğrudan etkilenmesi güçlü bir olasılıktır.

✓ Projeyi yaşatacak ve sahip çıkacak, yerel kalkınma gruplarının güçleri siyasi yönetimler karşısında zayıftır.

✓ Gelecekteki iktidarların ülke kaynaklarının ne kadarının bu tür projelere ayırabileceği net değildir.

✓ Model yerel kalkınmayı öngördüğünden, aktif eleman (girişimci, sermaye sahibi) göçünü alamayabilir.

8. Sonuç ve Öneriler

Proje ile birlikte işletmeler düzeyinde ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sonuçlar; kırsal alanların kalkınmasında köykent projesinin bir model olarak uygulanması durumunda bazı sonuçların elde edileceği öngörüsünde bulunulmuştur:

✓ Bunlardan biricisi, tarımsal üretimde verimliliğin artacağıdır

○ Köykent alanında tarımsal işletme başına düşen işlenen arazi miktarı 52,09 dekar, köykent dışı alanda ise 105,25 dekar olarak bulunmuştur. Köykent alanında işletmeciler 100 dekar veya üstü ölçeğe sahip bir arazinin yeterli olacağını belirtmişlerdir.

○ Köykent alanında toplam arazinin %2,16'sı ancak sulanabilmektedir bu oran köykent dışı alanda %1,42'dir. Köykent alanında işletmecilerin %35,94'ü birinci derecede sulama suyunun yetersizliğini tarımsal sorun olarak görmekte olup bu oran köykent dışı alanda daha belirgindir (%40,91).

○ Köykent ve köykent dışı alanlarda gübre ve ilaç gibi girdilerin kullanımı konusunda önemli

sayılabilecek bir farklılığa rastlanmamıştır. Köykent alanında gübre kullandığını belirten işletmecilerin %79,17'si suni gübre kullanırken bu oran köykent dışı alanda daha düşük çıkmıştır. Köykent alanda ilaç kullanım oranı oldukça düşük düzeyde (%3,30) kalırken bu oran köykent dışı alanda daha yüksek çıkmıştır (%20,00). Köykent projesi kapsamında gübre ve ilaç kullanımı konusunda işletmecileri bilgilendirecek özel bir çabaya veya faaliyete rastlanmamıştır. Ancak köykent alanında toprak analizleri yapılarak işletmecilere hangi gübreyi kullanmaları gerektiği konusunda bilgilendirme yapılmıştır.

○ Tarımsal işletmecilerin bilgi ve becerilerini geliştirmelerine yönelik bilinçlendirme kursları köykent projesi kapsamında olmayıp, tarım il veya ilçe müdürlüğünün düzenlediği eğitim seminerleri çerçevesindedir. Ancak köykent alanında işletmecilerin %63,30'u ve köykent dışı alanda ise %50,00'si mesleki eğitim seminerlerine ilgi duymadıklarını belirtmişlerdir.

○ Köykent alanında köykent projesi ile bitkisel ve hayvansal faaliyet kollarında meydana gelen yenilikler konusunda işletmecilerin %65,63'ü bir düşüncesinin olmadığını belirtmiştir. Bu durum proje ile ekonomik anlamda yeterince ilerleme sağlanmadığını göstermektedir.

✓ İkinci Öngörü: köykent ve çevresinde yaşayanların tasarruf olanaklarının artacağıdır. Tasarruf olanaklarının artması gelir artışı ile doğrudan ilgilidir. Bu durum köykent alanında ticari ilişkilerin geliştirilmesi, pazara dönük tarımsal işletmeciliğe geçilmesi ve tarım dışı yeni istihdam alanlarının geliştirilmesine bağlıdır;

○ İşletme başına düşen ortalama tarımsal gelir köykent alanında 9.000 YTL, köykent dışı alanda ise 4.209 YTL olarak gerçekleşmiştir. Köykent alanında işletmecilerin %56,70'i projeye birlikte tarımsal gelirlerinde bir artışın yaşanmadığını belirtmelerine rağmen, köykent alanında daha yüksek düzeyde tarımsal gelir elde edilmesi projenin başarısını bir miktar göstermesi bakımından önemlidir. Bunun yanında, köykent alanında işletme başına düşen ortalama tarım dışı gelir 2.338 YTL köykent dışı alanda ise sadece 62 YTL olarak gerçekleşmesi, projenin tarım dışı gelirlerin yükselmesinde de etkili olabileceği söylenebilir.

✓ Üçüncü Öngörü: tarımsal birikimlerin sanayi sektörüne aktarılmasını sağlayacak bir işleyişin kurulmasıdır. Bunun için proje kapsamında ÖRKÖY Genel Müdürlüğüne bağlı ancak köy kalkınma kooperatifi bünyesinde köylülerinde kooperatife üyelikleri dolayısıyla ortak olduğu entegre tesis bir süre masa ve sandalye ürettikten sonra pazarlama sorunları nedeniyle arkasında binlerce YTL borç bırakarak kapanmıştır.

✓ Dördüncü Öngörü: proje ile birlikte kentleşme ve sanayileşme kırsal alana yayıldığı için bu çevrenin nüfus tutma olanağının artacağıdır. Köykent alanında işletmecilerin yansından fazlası köyde yaşamaktan memnun olmasına rağmen %90,00'ni göç etmeyi düşünmemektedir. Köy yaşamından memnun olanların oranı göç etmek istemeyenlerin oranından daha düşüktür. Bu durumu işletmecilerin bazı tutum, davranış ve beklentilerine bağlamak gerekir. İşletmecilerin %46,67'si yaşlılıktan, %30,00'u köyün cazibesi, %16,67'si göç etme olanaklarından yoksun olduklarından göçü düşünmemektedirler. Ancak köykent alanında EİB cinsinden potansiyel aile işgücünün %25,41'i atıl durumdadır. Atıl işgücüne istihdam olanakları sağlanmadığı sürece projenin nüfus tutma olanağının çok zayıf olacağı söylenebilir.

✓ Beşinci Öngörü: kırsal nüfusun en büyük kazanımının sosyal sermaye olacağıdır. Kurulan kooperatifler, demekler ve bunlara üyelikler ile bu organizasyonlar sayesinde oluşturulan üretim biçimi aslında birer sosyal sermayedir. Köykent alanında tarımsal amaçlı bir kooperatife üye olan işletmecilerin oranı %43,30 olarak gerçekleşmiştir. Ancak köykent dışı alanda bu oran daha düşük gerçekleşmiştir (%10,00). Köykent alanında işletmecilerin büyük bir çoğunluğu tarımsal amaçlı köy kalkınma kooperatifi üyesidirler. Üyelerin kooperatifçiliğe bakış açıları olumsuz olup, üye işletmecilerin kooperatif hizmetlerinden memnuniyetsizlik oranı %92,30 olarak gerçekleşmiştir.

✓ Altıncı Öngörü: Köykent projesinin bütün altyapı (eğitim, sağlık, ulaşım, su, kanalizasyon gibi) sorunları çözeceğidir. Mesudiye köykent alanında elde edilen veri ve yapılan gözlemlere göre ilçe merkezinde bile görülmeyen temel alt yapı hizmetleri yapılmıştır. İşletmecilerin yarısından

fazlası (%57,34) temel alt yapının tamamlandığını ve bu konuda bir problemin yaşanmadığını belirtmeleri yapılan gözlemleri teyit etmektedir.

Araştırma, inceleme ve gözlem sonuçlarına göre getirilen kısa, orta ve uzun vadedeki bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır.;

Kısa Vadede Öneriler:

✓ Kooperatifler aracılığıyla tarımsal işletmecilerin örgütlenmesi sağlanmaya çalışılmış ancak örgütlenme öncesi eğitim faaliyetleri verilmediği için veya yetersiz verildiği için ÖRKÖY Genel Müdürlüğüne bağlı entegre tesislerinin işletilmesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Proje kapsamında köykent alanında tarımsal işletmecilerin kooperatifçiliğe olan olumsuz bakış açılarını olumluya çevirmek için kooperatifin biriken borçlarının uzun vadeli ödenebilir küçük taksitlere dönüştürülerek, örgütlenmeye ve mesleki eğitim seminerlerine ağırlık verilmelidir.

✓ Köykent gibi kırsal kalkınma modellerine mutlaka gönüllü kırsal kalkınma örgütleri de yer almalıdır. Çünkü proje yönetimi sahayı terk etmeye başladığında oluşabilecek boşlukları gönüllü kuruluşlar doldurabilir. Mesudiye Köykenti için Mesudiye Kurultayı bu alanı doldurmak ve olumsuzlukları bertaraf etmek için etkin ve faal olarak çalışmalıdır.

✓ Köykent kapsamındaki köy muhtarlarından oluşan "Köykent Konseyi" kurulmalıdır. Çünkü yönetim birliği iktisadi, sosyal ve en önemlisi köykenlilik bilincini geliştirecektir.

✓ Köykenlerde sosyal ve ekonomik dönüşümü sağlayabilmek için, proje kapsamındaki köylülerin çocukları için özel eğitim programları geliştirilmelidir (eğitim seminerleri, yaz kampları vb.).

✓ Köykent alanlarında tarımsal işletmecilere tarımsal faaliyetler, tarımsal destekler ve tarım sektörü hakkında sürekli bilgilendirecek köy animatörleri görevlendirilebilir. Bu anlamda "Bin Köye Bin Tarım Gönüllüsü Projesi" isabetli bir projedir ancak öncelik köykent alanlarına verilmelidir.

✓ Köykent alanındaki tarımsal işletmeciler ve diğer girişimciler için uzun vadeli özel kredi olanakları sağlanmalıdır.

✓ Her bir köykent projesi ve uygulamaları ile ilgili olarak, tanıtıcı faaliyetlerin yer aldığı birer web sitesi oluşturulmalıdır. Köykentlerde yapılan faaliyetler ve uygulamalar konusunda söz konusu web sitesinden sürekli bilgi akışı sağlanarak araştırmacıların hizmetine sunulmalıdır.

✓ Köykentin, sosyal etkinlikler ve iktisadi anlamda bir çekim merkezi olması yanında, eğitim alanında da bir çekim merkezi olması sağlanmalıdır. Bunun için köykent alanında, ilköğretim, lise gibi okulların yanında, yine yörenin üretim yapısı ve el sanatları dikkate alınarak meslek yüksek okulu açılabilir. Bu durum diğer yan sektörlerinde gelişimini beraberinde getirecektir.

✓ Köykentin tanıtımı için yörenin doğal güzellikleri veya köykenti simgeleyen resimlerin yapılandırıldığı tişörtler satışa sunulabilir.

✓ Bundan sonra uygulanacak köykent ve benzeri bütün kırsal kalkınma projelerinde etkin bir denetim mekanizması kurulmalı ve işletilmelidir. Denetim mekanizmasında köylülerde yer almalıdır.

Orta Vadede Öneriler;

✓ Projeye başlanmadan önce uygulanacağı alanın bağlı olduğu ilçenin kurultayı oluşturulmalıdır. Sivil ve gönüllü bir inisiyatif olan bu kurultayın üyeleri ilçenin önde gelenlerinden ve varlıklı aktif elemanlarından oluşmalıdır. Kurultay üyelerinin ilçede ikamet ediyor olmaları veya göç etmiş olmaları önemli olmamalıdır. Kurultay oluşumu projenin sahiplenmesi, halka benimsetilmesi, devletin çabalarına toplumun bu yöndeki çabalarının katılması için hedef topluma ulaşılması konusunda önemli bir araç olabilir. Böyle bir kurultay projenin başarısına önemli bir maddi ve manevi katkı sağlayabilir.

✓ Köykent Projesinin amacına uygun olarak, "Cazibe Merkezleri" kurabilmek ve yaşatabilmek için doğal kaynaklar bakımından zengin olan ve doğal kaynakların işlenmesi kolaylığı bulunan köylerin veya ağırlıklı olarak kırsal özellikler taşıyan ilçelerde uygulanmalı ve buraların ticari merkezlerle yüksek yoğunluklu ulaşımının sağlanması gerekir.

✓ Kırsal kalkınma projelerinin ödenek yetersizliğinden olumsuz durumlarla karşılaşmaması ve hedeflenen sonuçlara ulaşılması için, kırsal kalkınma projelerine ve tarım sektörüne verilecek

desteklerin finansmanı mutlaka genel bütçe içinde görünmelidir.

✓ Köykent alanların yönetimi ile ilgili sorunların çözümü için yasal altyapıları mutlaka oluşturulmalıdır.

✓ Köykent alanlarında kentin stresli yaşamından uzaklaşmak isteyenler için oluşturulan dinlenme ve mesire yerleri korunarak geliştirilmelidir.

Uzun Vadede Öneriler;

✓ Kırsal alanda iktisadi kalkınmayı gerçekleştirebilmek için ulusal kalkınma planı bölgeselleştirilmelidir. Bölgesel olarak hazırlanan kalkınma planı, kentsel ve kırsal plan olmak üzere ikiye ayrılmalıdır. Böylece yöreler bazında ayrıntılı hedefler konulabilir.

✓ Kalkınmanın bölgeler düzeyinde hedeflenip izlenebilmesi için "Plan Bölgelerinin" saptanması gerekir. Plan bölgelerinin saptanmasında, bölgelerin mevcut gelişmişlik durumuna ve gelişme potansiyeline bakılmalıdır. Bunun için çeşitli yörelerin gelişmişlik düzeylerini veren istatistikî çalışmalar sonucu "Homojen Bölgeler" saptanarak, bölgelerarası gelişmişlik farklarının şiddeti ortaya konulabilir.

Kaynaklar

- Anonymous, 2002a. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kayıtları. Ankara.
- Anonymous, 2002b. Ordu Köy Hizmetleri II Müdürlüğü Kayıtları.
- Başa, Ş., 2002. Kırsal Kalkınmaya Sürdürülebilir Köykent Yaklaşımı Paneli, 19 Mayıs Üniversitesi Kampüsü. Samsun.
- Erkan, O., 1997. Örnekleme Ders Notları, Ç.Ü. Tarım Ekonomisi Bölümü, Adana
- Koç, B., ve Gül, A., 2002. Türkiye'de Kırsal Alan İçin Alternatif Kalkınma Önerisi Olarak Köykentler. Ç.U.Ziraat Fakültesi Dergisi, Ekim-Kasım- Aralık Sayısı, Adana.